

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
& ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 29/05/2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: **ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΑ

A1

α): Ένα από τα δύο μεγάλα κόμματα, τα οποία προέκυψαν μετά την έξωση του Όθωνος και τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1862, βλ. σ. 77, «Οι Ορεινοί απαρτίστηκαν[...]πλοιοκτητών»

β): Το 19^ο αιώνα δεν παρατηρήθηκε αξιόλογη ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα· βλ. σ. 46, «Η κατάσταση αυτή[...]ιδεολογίας στη χώρα».

γ): βλ. σ. 142-143, «Η επιστροφή των προσφύγων[...]κυβέρνησης»

A2

α. Λ.

β. Λ

γ. Σ

δ. Λ

ε. Σ

B1

α: βλ. σ. 137, «Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματίζονταν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι έφτασε και το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα από τη Ρωσία[...] της ελληνικής κυβέρνησης».

β: βλ. σ. 140, «Την περίοδο 1919-1921[...] Αρμένιοι και Ρώσοι»

B2

Βλ. σ. 46, «Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος[...]ταξικό περιεχόμενο».

Γ1

α): βλ. σ. 149-151, «στις 24 Ιουλίου 1923[...]επίμαχων περιοχών» και **σ. 151-152**, «με βάση το άρθρο 11[...]των ανταλλαξίμων». Στο ζήτημα της ανταλλαγής αναφέρεται και η μαρτυρία, όπως έχει καταγραφεί στο έργο *Η Εξοδος*, του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Στην προκειμένη περίπτωση ο ανταλλάξιμος αναφέρεται στις συνθήκες με τις οποίες ανακοινώθηκε στους Μικρασιάτες μιάς περιοχής η απόφαση που ελήφθη στη Λωζάννη. Θα έπρεπε, σύμφωνα με την ειδικά συστημένη επιτροπή, να καταγραφούν όλοι οι Έλληνες της περιοχής-ονόματα και περιουσιακά στοιχεία. Αφού προσπάθησαν να διασκεδάσουν τους φόβους των ανταλλαξίμων, τους παρότρυναν να εκποιήσουν ό,τι μπορούσαν από την κινητή περιουσία τους και να πάρουν μαζί τους ό,τι απέμενε, πρόβλεψη που γινόταν με την υπογραφείσα Σύμβαση. Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά πως θα μπορούσαν να τους ακολουθήσουν όσοι ήταν «τουρκεμένοι», εννοώντας εν προκειμένω τους εξισλαμισθέντες Έλληνες στην καταγωγή.

β): βλ. σ. 151, «Όταν έγινε γνωστή[...] ελληνικού κράτους». Τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ανταλλαγής επισημαίνει και ο Α. Μ. Συρίγος στο έργο του *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*. Ο συγγραφέας τονίζει ότι ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της ανταλλαγής ήταν επιδίωξη και των δύο ηγεσιών, Ελλάδας και Τουρκίας. Πρώτα-πρώτα, ο Κεμάλ, από τα ηγετικά στελέχη των Νεοτούρκων, δε θα μπορούσε να αποστεί από τη βασική θέση της οργάνωσης που ήταν η εκρίζωση του ελληνικού στοιχείου από τις πατρογονικές του εστίες. Συνεπώς, η ανταλλαγή ήταν αναπόφευκτη, «μη αναστρέψιμη», και απλώς «ήταν ζήτημα χρόνου» να πραγματοποιηθεί, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη δευτερογενή ιστορική πηγή. Εξάλλου, χωρίς την απομάκρυνση του ελληνικού στοιχείου από την Τουρκία, δε θα μπορούσε η ελληνική πλευρά να αξιώσει την ανάλογη πολιτική για τους μουσουλμάνους της ελληνικής επικράτειας, ένα είδος αμοιβαιότητας εν προκειμένω, που δεν έβρισκε αντίθετο τον Βενιζέλο. Ο ηγέτης των *Φιλελευθέρων*, όπως τονίζει ο Γ. Μαυρογορδάτος, χαρακτηριζόταν από «ορθολογισμό» και «ρεαλισμό», οπότε τέτοια στοιχεία πρυτάνευαν στις επίπονες διαπραγματεύσεις της Λωζάννης. Δείγμα μιάς τέτοιας πολιτικής είχε δώσει, εξάλλου, ως πρωθυπουργός σε μία άλλη τραγική περίπτωση, δηλαδή κατά τον διωγμό του 1914, όταν συζητήθηκε το ενδεχόμενο να υπάρξει-εθελούσια έστω-ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ των δύο χωρών. Κάτι τέτοιο θα αποτελούσε «ριζική μέθοδο» για να επιλυθούν τα χρόνια προβλήματα της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στη Λωζάννη ο Βενιζέλος δεν έλαβε υπόψη του το πολιτικό κόστος από μία αντιδημοφιλή πολιτική, γνώριζε ότι οι Έλληνες της

Μικράς Ασίας ήταν πιστοί οπαδοί του, δε λογάρισε όμως την πιθανή αντίδρασή τους-«θα τον αναθεμάτιζαν», όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο Μαυρογορδάτος. Η συνέπεια λόγων και πράξεων του Βενιζέλου φάνηκε πάντως και αργότερα, όταν ως πρωθυπουργός από το 1928 έως το 1932 κατέβαλε κάθε προσπάθεια για την αποκατάσταση των προσφύγων στη νέα τους πατρίδα με γνώμονα πάντα το «ρεαλισμό» και το «ρεαλισμό».

Δ1

Βλ. σ. 208, «Το θετικό και αισιόδοξο[...]εσωτερική κρίση» και «Αλλά το πιο σημαντικό[...] με Έλληνες αξιωματικούς». Στη διάσταση του πρίγκιπα Γεωργίου και του Βενιζέλου, ως υπουργού Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας αναφέρονται και οι συγκεκριμένες δευτερογενείς ιστορικές πηγές. Στο απόσπασμα από την *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* αναφέρεται ότι ο δεύτερος ήδη από το 1900 είχε προτείνει «εμπιστευτικά» στον Γεώργιο τη «σταδιακή λύση» του ζητήματος της ένωσης της Μεγαλονήσου με το εθνικό κέντρο, αφού η «άμεση λύση» ήταν «αδύνατη». Η παράταση του υπάρχοντος καθεστώτος, σύμφωνα με τον Βενιζέλο δε συνιστούσε λύση, επειδή διαιωνιζόταν η εξάρτηση από τις Μεγάλες Δυνάμεις και καθιστούσε το μέλλον της Κρήτης «έρμαιο των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων». Έτσι, η προώθηση της επιθυμητής λύσης θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, σύμφωνα με τον Βενιζέλο, αν άλλαζε η γραμμή πλεύσης και ολοκληρωνόταν η αυτονομία και ουσιαστικά το αυτοδιοίκητο του νησιού. Κάτι τέτοιο θα ήταν σύμφωνο με τις υποσχέσεις των Δυνάμεων, αλλά και το πνεύμα του συντάγματος. Πρόκριμα άμεσης προτεραιότητας, συνεπώς, θα ήταν η σύσταση της Κρητικής Πολιτοφυλακής με Έλληνες αξιωματικούς και η παράλληλη αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων. Αλλά η πρόταση του υπουργού έβρισκε τελείως αντίθετο τον πρίγκιπα, ο οποίος στηριζόταν στην αντίληψη ότι η διαχείριση των εθνικών και διπλωματικών ζητημάτων-εν προκειμένω του Κρητικού-ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα της ελληνικής μοναρχίας, όπως επιβεβαιώνει και η Λιλή Μακράκη στο δικό της έργο. Σε απόλυτη συγχορδία ο βασιλιάς Γεώργιος, η ελληνική κυβέρνηση και ο Ύπατος Αρμοστής επέλεξαν διαφορετική μεθόδευση: η προβολή της «εσωτερικής πίεσης» θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μοχλός πίεσης προς τις ξένες Αυλές, οι οποίες θα μπορούσαν έτσι να συναινέσουν στην ευόδωση των ελληνικών επιδιώξεων.

Σχολικό βιβλίο, σ. 209: «Η διάσταση των απόψεων[...]κλίμα διχασμού». Ο Βενιζέλος βρήκε μία ακόμη αφορμή για να εξαπολύσει τους μύδρους εναντίον του Γεωργίου, όταν ο δεύτερος είχε αλληπάλληλες συζητήσεις με τις ηγεσίες των Δυνάμεων, χωρίς καν να ενημερώνει τους υπουργούς του. Τέτοιου είδους ενέργειες, όχι μόνο δε συνιστούσαν πρόοδο, σύμφωνα με τον Βενιζέλο, αλλά με μία «ασταθή» κυβέρνηση και «ασαφή τα συνταγματικά θεμέλια» η ένωση αποτελούσε χίμαιρα. Ο ίδιος θεωρούσε ως ασφαλέστερο προστάδιο την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο

πριγκιπάτο. Οι πολιτειακές, ωστόσο, αντιλήψεις του πρίγκιπα δεν του επέτρεπαν να αντιληφθεί την πρόταση του υπουργού του και παρέμενε καθηλωμένος σε μία πολιτική δεσποτισμού, υποχείρια ουσιαστικά των ξένων επεμβάσεων. Παραγκωνίζοντας ολωσδιόλου το εγχώριο πολιτικό δυναμικό, έπραττε ό,τι υπαγόρευαν οι αυταρχικές του πεποιθήσεις, ενώ όσοι είχαν ζυμωθεί με τους μακροχρόνιους αγώνες του νησιού θεωρούνταν απαξιωτικά ως «επιζήμιοι». Έτσι, το λαϊκό στοιχείο και η συμμετοχή των ίδιων των Ελλήνων του νησιού στο φλέγον ζήτημα της ένωσης κρίθηκαν ως παράγοντες περιττοί, αν όχι επικίνδυνοι για την αυταρχική εξουσία του πρίγκιπα. Τέλος, ας σημειωθεί ότι «το Σύνταγμα της κρητικής πολιτείας[...]την ψυχολογία των Κρητών», όπως αναφέρεται και στο **σχολικό βιβλίο, σ. 208**.